

prospects for their sustainable development. His conceptual ideas are the idea of evolution (development) and the idea of ecocentrism, which ensure the integration of science and science, and therefore the formation of students in the integral knowledge of nature.

The principles of development and ecocentrism, as conceptual ideas of the ecological and evolutionary approach to the study of natural sciences, are the systematizing factor that can combine knowledge of nature, integrate the educational material into integrity, providing logical cross-links between science and natural sciences. The study and explanation of the processes and phenomena of nature on the basis of the selected laws and regularities of the ecological and evolutionary content allows us to logically substantiate the disclosure of the links between the natural systems of different levels of organization. Substantiation of elements of knowledge based on common, uniform for all parts that constitute integrity, provisions (concepts, laws and laws) - a necessary condition for understanding the student of the integrity of nature. Given that the integrity of knowledge is ensured by integration, it can be argued that the ideas of the eco-evolutionary approach fulfill an integrative role in contemporary natural science, as discussed in the article.

Keywords: *ecological-evolutionary approach; the idea of evolution; the idea of development; the idea of ecocentrism; integration; integrative role; natural science*

Стаття надійшла до редакції 04.03.2019 р.

УДК 378.018.4.

DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2019.23.183253>

ОКСАНА САГАЧ

ORCID ID 0000-0002-4504-3405

Чернігівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
імені К. Д. Ушинського

ПРОФЕСІОНАЛІЗМ ТА ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ЯК МЕТА НЕПЕРЕРВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ ВЧИТЕЛЯ

У статті здійснено аналіз ролі неперервного професійного зростання вчителя щодо набуття професіоналізму та педагогічної майстерності, адже новий зміст та завдання вітчизняної системи освіти вимагають особливої уваги до педагога як постаті, що відіграє ключову роль у формуванні громадянина України. Розкрито особливості трактування категорій «професіоналізм» та «педагогічна майстерність», «професійний розвиток». Доведено, що, досягнувши рівня професіонала, вчитель має продовжувати засвоювати нові знання, новий досвід задля підвищення ефективності власної педагогічної діяльності та, разом з тим, не допускати ламки усталеної системи професійної діяльності, властивої для нього.

Ключові слова: вчитель; професійне зростання; педагогічна майстерність; професіоналізм; педагогічна діяльність; компетенції; неперервна освіта

Постановка проблеми. Сьогодні, коли у відповідності до зміни цільових установок суспільства здійснюються певні перетворення у сфері освіти, сучасний вчитель має бути професіоналом своєї справи, який досконало володіє педагогічною майстерністю та здатний до системного сприйняття педагогічної реальності, до проектування, конструювання, застосування інноваційних компонентів у процесі викладання та реалізації його творчого характеру, до вільної орієнтації у предметній області. Зрозуміло, що учорашній випускник університету має пройти доволі тривалий шлях власного професійного розвитку, перш ніж стати майстром. Слід зауважити, що формування особистості педагога передбачає формування та регуляцію професійної поведінки, зміну самоусвідомлення, коли зусилля спрямовуються на досягнення професійного успіху, а не зводиться лише до простого накопичення знань, умінь та навичок. Визначальною умовою його неперервного професійного зростання є динамічність, яка проявляється через використання професійного досвіду, досвіду педагогів-новаторів і колег, у постійному пошуку, прагненні корегувати власну професійну діяльність у відповідності до вимог сьогодення. Загалом, професійний розвиток є процесом неперервних перетворень у педагогічній діяльності, які ведуть до стійкого розвитку професіоналізму (Сагач, 2018, с. 173-178).

Аналіз досліджень і публікацій. У вітчизняних та зарубіжних наукових дослідженнях значна увага надається вивченню питань, пов'язаних із підготовкою педагогічних працівників, неперервним професійним зростанням, педагогічною майстерністю. Проблематику неперервної освіти висвітлено студіях В. Бикова, І. Зязюна, Л. Карамушки, В. Лугового, С. Майбороди, Н. Ничкало, С. Сисоевої, С. Вітвицька, В. Гаврилов, О. Гура, І. Зязюн у своїх роботах аналізують питання педагогічного професіоналізму. Різноманітним аспектам як базової, так і післядипломної педагогічної освіти присвячено дослідження Н. Дем'яненко, О. Дубасенюк, С. Крисяка, В. Лугового, В. Майбороди, Н. Протасової.

Мета статті – проаналізувати визначення категорій «професіоналізм» та «педагогічна майстерність», дослідити формування професіоналізму та професійної майстерності у процесі неперервного професійного зростання педагога.

Виклад основного матеріалу. Необхідною умовою набуття професіоналізму, особистісного та професійного досвіду є неперервність професійного розвитку. Зростання професійних досягнень вчителя, шляхом накопичення педагогічного досвіду та через постійний його перегляд, щодо способів викладання, визначається як професійний розвиток. Одними з головних його умов є оновлення теоретичних та практичних знань, вдосконалення навичок. Основою професійного розвитку є якісні та кількісні перетворення у результаті яких відбуваються позитивні зміни щодо професійної діяльності педагога. Якісні перетворення визначаються появою нових характеристик особистості, які ведуть до покращення результатів її професійної діяльності. Кількісні – визначаються позитивними перетвореннями щодо набутих раніше професійних характеристик особистості, які, у свою чергу, призводять до покращення результатів професійної діяльності (Сагач, 2018, с. 173-178).

Ю. Львова у своїх дослідженнях, одним зі шляхів професійного зростання педагога визначає засвоєння досвіду інших, характеризує цей процес використовує таке поняття як «рівень педагогічного досвіду». Дослідниця виділяє у ньому наступні етапи: наслідування педагогічної діяльності досвідченого вчителя; осмислення досвіду та його коригування; перетворення досвіду у власній педагогічній практиці з метою її вдосконалення (Львова, 1992, с. 92-97).

На думку Л. Чумак, професійний розвиток вчителя має бути спрямований на підвищення тих педагогічних компетенцій, які є основними. Досліджуючи акме-траєкторію професійного розвитку вчителя-філолога у контексті гуманістичної філософії І. Зязюна, вона вказує на такі компетенції, як: індивідуальні якості особистості фахівця; реалізацію відповідний вимог середовища та часу щодо власної професійної діяльності та принципу гуманності; індивідуальний підхід; розвиток здатності до сприйняття та аналізу сторін філософської проблематики педагогічної діяльності які є світоглядно, соціально так особистісно значущими; розвиток базових, методичних і загальних когнітивних вмінь та фахових вмінь педагога (Чумак, 2015, с. 324-330).

А. Маркова, розглядаючи динаміку процесу професійного розвитку вчителя виділяє у ньому такі етапи як: адаптація вчителя до професії, його самоактуалізація у професії, гармонізація педагога у професії та володіння нею на рівні майстерності, оволодіння професією на творчому рівні. Дослідниця зауважує що перший етап характеризується засвоєнням норм, прийомів, технік та технологій. Другий етап – усвідомленням вчителем власних можливостей, індивідуальних особливостей. На цьому етапі відбувається саморозвиток його позитивних якостей та нівелювання негативних, закріплюється індивідуальний стиль роботи. Третій етап є етапом володіння професією на рівні майстра, гармонізації з професією. Цей етап характеризується оволодінням вмінням повторювати напрацювання інших вчителів на досить високому рівні. На останній, четвертий етап, дослідниця вказує як на найвищий, адже сам він характеризується оволодінням професією на творчому рівні, прагненням до внесення у професію особистісного творчого вкладу, прагненням до вдосконалення власного досвіду і надалі (Маркова, 1995, с. 55-63). Отже, оволодіваючи новими професійними знаннями, вчитель наближається до професіоналізму.

На думку І. Зязюна, професіоналізм забезпечує процес формування педагогічних умінь, які відбуваються поступово, є складним та динамічним. Складові цього процесу – компетентність, озброєність системою вмінь, особистих якостей педагога, які є тим інструментом, що має безпосередній вплив на учня (Зязюн, 2005, с. 13-18). Починається він із виявлення специфічного педагогічного чуття щодо способів навчання учня, його індивідуальних особливостей, інтелекту, тощо. Через це чуття проявляються гностичні вміння педагога, які серед іншого використовуються і для вивчення напрацювань колег, що мають значний педагогічний досвід та спадщини видатних педагогів-дослідників. Розвиваючись означені вміння надають вчителю можливість у процесі професійного розвитку, «...встановлювати внутрішні зв'язки і відношення між фактами і поняттями, розмовами і діями, поняттями і іншими об'єктами дійсності» (Зязюн, 2008, с. 13-14). Професіоналізм викладача є його інтегральною характеристикою. Загалом професіоналізм педагога складається з поєднання викладацьких та виховних якостей, це вміння через свій навчальний предмет розвивати особистість учня, адже визначальний зміст його діяльності полягає в усвідомленому, активному управлінні діяльністю учнів, а функціями власне навчання є виховна, освітня та розвиваюча (Сластенин, Ісаєв, Міщенко, Шиянов, 1997, с. 186-193).

А. Маркова, виділяючи основні критерії професіоналізму, представляє їх у вигляді груп діалектичної єдності: об'єктивні – суб'єктивні, результативні – процесуальні, нормативні – індивідуально-варіативні, наявного рівня – прогностичні, професійної навченості – творчі, соціальної активності і конкурентоздатності – професійної прихильності, кількісні – якісні. Головними ж етапами набуття професіоналізму дослідниця називає: допрофесіоналізм, професіоналізм, вищий професіоналізм, псевдопрофесіоналізм та після професіоналізм. У кожному з вказаних етапів виділяє підетапи. Так, наприклад, набуваючи рівня професіонала вчитель стає предметником, потім методистом, засвоює методику самодіагностики та діагностики учнів (Маркова, 1996, с. 49-55).

О. Лаптева вважає, що професіоналом слід вважати педагога який оволодівши усіма рівнями професійної діяльності, здатний свідомо змінювати та розвивати себе у її процесі, здійснити власний творчий внесок у педагогічну професію, стимулювати цікавість до неї та підвищувати її престижність. Дослідниця виділяє такі критерії професіоналізму, серед яких наступні: прогностичний, здатності до професійного навчання, творчості, соціальної активності, кількісні та якісні. Прогностичний критерій полягає у здатності педагога до усвідомлення перспективи свого професійного розвитку, для реалізації якого він докладає максимум зусиль. Критерій здатності до професійного навчання пов'язаний із неперервним професійним навчанням та накопиченням професійного досвіду. У відповідності до критерію соціальної активності педагог має бути соціально активним, конкурентоздатним, мати резерви для вирішення проблемних питань. Критерії кількості та якості полягають у готовності до диференційованої оцінки власної праці (Лаптева, 2003, с. 9).

Професіоналізм педагога характеризується такими поняттями, як професійна компетентність, професійна майстерність, професійна успішність, готовність виконання професійних функцій та постійного зростання. Досягнувши рівня професіонала, вчитель має продовжувати засвоювати нові знання, новий досвід задля

підвищення ефективності власної педагогічної діяльності, але, разом із тим, не допускати ламки усталеної системи професійної діяльності, властивої для нього. Для того, щоб стати професіоналом педагогічної справи, необхідно докласти багато зусиль та часу.

У педагогіці вчитель розглядається як цілісна особистість, зі всією різноманітністю її професійних якостей, що є факторами успішності здійснюваної діяльності. Кожен професіонал має бути майстром своєї справи. Іноді категорії професіоналізм та майстерність ототожнюються і розглядають таку характеристику особистості вчителя, яка інтегрує у собі наявні види педагогічної діяльності та особистісні професійно важливі його якості, що забезпечують ефективне вирішення професійних завдань, у тому числі і щодо професійного зростання. В. Сухомлинський майстерністю вважає вміння вчителя «здобувати знання за допомогою вже наявних знань». Вчений наголошує на тому, що кожен педагог «майстер своєї справи» має так добре володіти своєю справою, щоб під час викладання навчального матеріалу у центрі його уваги знаходився не зміст останнього, а «учні, їхня розумова праця, їхнє мислення, труднощі їхньої розумової праці» (Чумак, 2014, с. 300-305).

Досліджуючи педагогічну майстерність, І. Зязюн та Н. Тарасевич доходять висновку про те, що її можна розуміти як такий комплекс властивостей особистості, який забезпечує цій особистості високий рівень самоорганізації щодо професійної діяльності. До цього комплексу належить гуманістична спрямованість діяльності педагога, спрямована на власну особу, на засоби педагогічного впливу, на учнівський колектив або окремого учня, на мету діяльності. Саме спрямованість на мету визначає гуманістичну стратегію діяльності педагога. Другою складовою є професійні знання, що характеризуються своєю комплексністю та особистісним забарвленням. Як на наступну складову, дослідники вказують на педагогічні здібності, називаючи її генеральною. Педагогічні здібності включають: чутливість до особистості учня яка ще тільки формується; комунікативність; перцептивні здібності, які полягають у професійній далекоглядності, емпатії, педагогічній інтуїції: динамізм особистості вчителя – тобто, його здатність впливати на учня та переконувати його; емоційну стійкість; здатність до прогнозування результату своєї діяльності; креативність. Останньою складовою названого комплексу є педагогічна техніка яка включає вміння керувати собою та вміння взаємодіяти з учнями. Виходячи з вказаного, як на критерії педагогічної майстерності науковці вказують на її доцільність щодо спрямованості, продуктивність щодо рівня знань, набутих учнями, оптимальність щодо засобів, творчість щодо змісту (Зязюн, Кривоніс, Тарасевич, 1989, с. 10-13).

І. Зязюн вказує на те, що найвищим рівнем педагогічної діяльності є саме педагогічна майстерність, адже у ній виявляється творча активність учителя. Визначає її як доволі стійку систему операцій та дій, які є осмисленими теоретично та виправданими на практиці, як такий комплекс особистісних властивостей, завдяки якому забезпечується високий рівень самостійної організованої професійної діяльності, в основі якої лежить рефлексія. Складовими педагогічної майстерності науковець називає знання в галузі культури та її високий рівень, практичні вміння і навички, педагогічні здібності. Професійні якості, що є необхідними для педагога – його суспільна активність, ідейні переконання, прагнення працювати з учнями, високий рівень пізнавальної самостійності та інтелектуальної активності. Учений зазначає, що вчитель має володіти значним обсягом знань – як щодо обраної спеціальності, так і загальнонауковими, володіти дидактикою, методикою викладання, теорією щодо навчання та виховання. Його знання мають бути спрямовані одночасно як на предмет, який він викладає, так і на учнів. У процесі підготовки до уроку педагог має враховувати як різницю сприйняття дітей різного віку, так і у різних класах, усвідомлювати свої власні можливості. Головними критеріями педагогічної майстерності, як зазначалось вище, дослідник визначає продуктивність її результатів, діалоговий характер взаємин з учнями, оптимальність щодо вибору засобів навчання, визначеність її спрямованості, творчий зміст діяльності (Зязюн, Кривоніс, Тарасевич, 1989, с. 10-13; Зязюн, 2008, с. 13-14; Зязюн, Крамущенко, Кривоніс, 2003, с. 41-52).

Т. Перепелюк зауважує, що підвищення професійної майстерності педагогів унеможливиться без урахування таких факторів, як: знання рівня освіченості, професійної підготовки вчителя, його інтересів та здібностей; створення у педагогічному колективі атмосфери поваги та довіри до педагога, виявлення уваги щодо його запитів та потреб; духовного взаємного зв'язку у діяльності вчителя, учнів та їх батьків; сприяння самоутвердженню педагога серед колег, підвищення його професійної підготовки; допомога педагогу щодо усвідомлення та узагальнення його власного досвіду ґрунтуючись на синтезі теорії та практики (Перепелюк, 2016, с. 30-34).

Отже, професіоналізм забезпечує високу ефективність професійної діяльності вчителя, а професійна майстерність є результатом довготривалої практичної роботи та роботи щодо власного неперервного професійного вдосконалення. Бути професіоналом означає бути здатним поставити освітні та виховні завдання та оптимально їх вирішувати. По суті, вчитель, який досягнув високого рівня майстерності, є особистістю, яка пройшла доволі довгий шлях власного професійного розвитку та досягнула відповідних якісних перетворень у власній діяльності. Означені якісні перетворення можуть бути найрізноманітнішими, полягати у осягненні логіки побудови навчального процесу або організації виховного, у технологізації планування моделі проведення уроку. Сучасний учитель має вільно орієнтуватись у різних сферах науки, яка є предметом його викладання, бути обізнаним щодо останніх досліджень, гіпотез та перспектив науки, здатним до узагальнення та знаходження суперечностей у педагогічних явищах, але перш за все педагог-професіонал має творчо підходити до власної праці, мати високорозвинений творчий потенціал. Творчий педагог має змогу активно перетворювати педагогічну дійсність та вже відомий педагогічний досвід, шукати нові нестандартні підходи та способи вирішення професійних задач, здатний до створення оригінальних педагогічних прийомів (*Біла книга національної освіти України*, 2009, с. 37-42).

Висновки з дослідження. Перетворення особистості вчителя здійснюються завдяки праці над собою, самоконтролю, у відповідності до поставленої мети. Неперервне професійне зростання є результатом прагнення вчителя до розвитку власного потенціалу. Процес неперервного розкриття, становлення вчителя як майстра своєї справи, професіонала не обмежений у часі, має тривати впродовж всієї кар'єри педагога. Особистісно-професійний потенціал вчителя є цілісною системою особистісно-професійних компонентів у актуальному та потенційному вигляді. Актуалізація визначає шляхи розкриття потенційного та здійснюється через перетворення наявних

особистісних та професійних знань та вмінь, які є важливими для здійснення професійної педагогічної діяльності. Саме цей процес оновлення, руху від простого до складного, від старого якісного стану до нового трактується як професійний розвиток. Він є незворотним, оскільки характеризується незворотністю накопичуваних у процесі професійної діяльності якісних перетворень. Педагогічна творчість є процесом, що починається із засвоєння знань та наступного їх відтворення, з адаптації та поступово переходить до перетворення вже накопиченого, тобто до розвитку. Загалом, неперервний професійний розвиток вимагає здатності до аналізу і синтезу вже набутих знань, чіткого уявлення щодо їх застосування, сформованості професійного мислення, творчого підходу та має відбуватися одночасно на теоретичному, методологічному, технологічному і методичному рівнях.

Список використаних джерел

- Кремень, В. Г. (2009). *Біла книга національної освіти України*. Акад. пед. наук України. Київ.
- Зязюн, І. А., Кривонос, І. Ф., & Тарасевич, Н. Н. (1989). *Основы педагогического мастерства*: учеб. пособ. для пед. спец. высш. учеб. заведений. Мшсква: Просвещение.
- Зязюн, І. А. (2008). *Філософія педагогічної дії*. Черкаси: Вид. ЧНУ імені Богдана Хмельницького.
- Зязюн, І. А. (2005). Філософія педагогічної якості в системі неперервної освіти. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*, 25, 13-18. Взято з <http://studentam.net.ua/content/view/7596/97/>.
- Зязюн, І. А., Крамущенко, Л. В., & Кривонос, І. Ф. (2004). *Педагогічна майстерність: підручник*. Київ: Вища школа.
- Лаптева, О. І. (2003). *Рефлексивное мышление как основа профессионального роста педагогов в дополнительном образовании*. (Автореф. дис. канд. психол. наук). Тамбов.
- Львова, Ю. Л. (1992). *Творческая лаборатория учителя: книга для учителя*. Москва: Просвещение.
- Маркова, А. К. (1995). Психологические критерии и ступени профессионализма учителя. *Педагогика*, 6, 55-63.
- Маркова, А. К. (1996). *Психология профессионализма*. Москва: Международный гуманитарный фонд «Знание».
- Перепелюк, Т. Д. (2016). Підвищення професійної майстерності педагогічних працівників навчальних закладів військово-спеціальні науки. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*, 1 (34), 30-34.
- Сагач, О. (2018). Теоретичні засади неперервного професійного зростання вчителів. В кн. *Педагогічна освіта: теорія і практика*: зб. наук. праць Кам'янець-Подільського нац. ун-ту імені Івана Огієнка. (№ 25, ч. I, с. 173-178). Кам'янець-Подільський.
- Сластенин, В. А., Исаев, И. Ф., Мищенко, А. И., & Шиянов, Е. Н. (1997). *Педагогика*: учеб. пособ. для студ. пед. учеб. заведений. Москва: Школа-Пресс.
- Чумак, Л. (2015). Акме-траекторія професійної майстерності вчителя світової літератури у контексті гуманістичної філософії Івана Андрійовича Зязюна. *Витоки педагогічної майстерності. Серія: Педагогічні науки*, 15, 324-330.
- Чумак, Л. В. (2014). Педагогіко-дидактичні положення професійної майстерності вчителя літератури у вимірі творчої спадщини В. О. Сухомлинського. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського*, 1 (47), 300-305. Взято з www.irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe.

References

- Chumak, L. (2015). Akme-trajectory of professional mastery of the teacher of world literature in the context of humanistic philosophy of Ivan Andreevich Zyazyun [Acme-trajectory of professional mastery of the teacher of world literature in the context of humanistic philosophy of Ivan Andreevich Zyazyun]. *Vytky pedahohichnoi maisternosti. Seriya: Pedahohichni nauky [Origins of pedagogical skill. Series: Pedagogical Sciences]*, 15, 324-330 [in Ukrainian].
- Chumak, L. V. (2014). Pedahohiko-dydaktychni polozhennia profesiinoi maisternosti vchytelia literatury u vymiri tvorchoi spadshchyny V. O. Sukhomlynskoho [Pedagogical and didactic provisions of the professional skill of the teacher of literature in the measurement of the creative heritage of V. O. Sukhomlynsky]. *Naukovyi visnyk MNU imeni V. O. Sukhomlynskoho [Scientific herald of the V. U. Sukhomlynsky State University of Mining]*, 1 (47), 300-305. Retrieved from www.irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe [in Ukrainian].
- Kremen, V. H. (Ed.). (2009). *Bila knyha natsionalnoi osvity Ukrainy [White Book of National Education of Ukraine]*. Kyiv: Akad. ped. nauk [in Ukrainian].
- Lapteva, O. I. (2003). *Refleksivnoye myshleniye kak osnova professional'nogo rosta pedagogov v dopolnitel'nom obrazovanii [Reflexive thinking as the basis for the professional growth of teachers in additional education]*. (Extended abstract of PhD diss.). Tambov [in Russian].
- Lvova, Yu. L. (1992). *Tvorcheskaya laboratoriya uchitelya [Teacher's Creative Lab]: kniga dlya uchitelya*. Moskva: Prosveshcheniye [in Russian].
- Markova, A. K. (1995). Psikhologicheskiye kriterii i stupeni professionalizma uchitelya [Psychological criteria and levels of teacher professionalism]. *Pedagogika [Pedagogy]*, 6, 55-63 [in Russian].
- Markova, A. K. (1996). *Psikhologiya professionalizma [Psychology of professionalism]*. Moskva: Mezhdunarodnyy gumanitarnyy fond "Znaniye" [in Russian].
- Perepeliuk, T. D. (2016). Pidvyshchennia profesiinoi maisternosti pedahohichnykh pratsivnykiv navchalnykh zakladiv viiskovo-spetsialni nauky [Improvement of the professional skills of the teaching staff of the educational institutions of

- military special science]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka [Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv]*. 1 (34), 30-34 [in Ukrainian].
- Sahach, O. (2018). Teoretychni zasady neperervnoho profesiinoho zrostantia vchyteliv [Theoretical foundations of continuous professional growth of teachers]. In *Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka [Pedagogical Education: Theory and Practice]*. zbirnyk naukovykh prats Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohienka (part I, pp. 173-178). Kamianets-Podilsk [in Ukrainian].
- Slastenin, V. A., Isayev, I. F., Mishchenko, A. I., & Shiyanov, E. N. (1997). *Pedagogika [Pedagogy]: uchebnoye posobiye dlya studentov pedagogicheskikh uchebnykh zavedeniy*. Moskva: Shkola-Press [in Russian].
- Zyazyun I. A., Krivonos I. F., & Taraspevich N. N. (1989). *Osnovy pedagogicheskogo masterstva [Fundamentals of pedagogical skills]: ucheb, posobiye dlya ped. spets, vyssh. ucheb, zavedeniy*. Moskva: Prosveshcheniye [in Russian].
- Ziazun, I. A. (2008). *Filosofiiia pedahohichnoi dii [Philosophy of pedagogical action]*. Cherkasy: Vyd. ChNU imeni Bohdana Khmelnytskoho [in Ukrainian].
- Ziazun, I. A. (2005). *Filosofiiia pedahohichnoi yakosti v systemi neperervnoi osvity [Philosophy of pedagogical quality in the system of continuous education]*. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka [Bulletin of Zhytomyr Ivan Franko State University]*, 25, 13–18. Retrieved from <http://studentam.net.ua/content/view/7596/97/> [in Ukrainian].
- Ziazun, I. A., Kramushchenko, L. V., & Kryvonos, I. F. (2004). *Pedahohichna maisternist [Pedagogical Skills]: pidruchnyk*. Kyiv: Vyshcha shkola [in Ukrainian].

SAHACH O.

Chernihiv Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education of K. D. UshynskiyChernihiv, Ukraine

ACTIVITY ASPECT AS ONE OF THE DETERMINANTS OF CONTINUOUS PROFESSIONAL GROWTH OF A TEACHER

In the article it is considered the role of the activity factor in the continuous professional teachers' growth. It is highlighted the meaning and the essence of such notions as activity, educational activity, professional activity, research activity; and it is established the correlation of these concepts. It is also revealed that every activity has a purpose and the final result, which is directed to the defined objects and represents the activity of the subjects that enters into social relations.

It is noted that educational activity is the basis and the means of preparation for any other activity. It is indicated that the professional activity of a teacher is characterized by a variety and a variability of conditions, methods and ways that requires continuous development of the creative demonstrations of the pedagogical process. Its component is a research activity which aimed at obtaining new accurate, objective, systemic knowledge. The research activity of the teacher has a creative character and it is an indicator of a high level of his/her pedagogical activity.

These facts prove the idea that the teacher of the modern school should be a creator and a researcher. An educator also should be capable of the analysis, the observation, finding analogies, the generalization, the correction of pedagogical techniques or means. It is noted that the readiness of a teacher for research involves his/her mastering the research skills in the broadest sense of the concept, and it consists of motivational, cognitive and technological components. Motivational component is realized through such qualities of the teacher as responsibility, confidence, sensitivity, tolerance, honesty. The cognitive component is realized through such qualities of the teacher's personality as originality, autonomy, initiative, flexibility, ability to search and build a system of possible actions, ability to comprehend the problem. Modern technologies facilitate the transformation of spontaneous ideas into deliberate search and, in general, are the organizing start for the research activity.

Key words: teacher; professional growth; pedagogical skills; professionalism; pedagogical activity; competencies; continuous education

Стаття надійшла до редакції 10.0.2019 р.